

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — **Hirdetések** díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű **közlemények** a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

Egy lelkész a templom látogatásról.

Jobban látogattatnake a modern papok templomai, mint a hívőkéi? Erre tizenöt évi vizsgálódásaim s tapasztalataim alapján határozott nemmel felelek, bár egyes kivételek felmerülhetnek. Kezdjük Németországgal s hasonlítsuk össze Hannover orthodox lelkészeit a szabadelvű thüringiai papokkal, a hívő Rajnamelléket az ujdivatu Pfalzczal, Hallét Jénával, Lipsét Heidelberggel, Erlangent Gies-sennel s azt találjuk, hol az orthodoxia uralkodik, a templom tele van, hol a modern irány tulnyomó, nem hogy üres a templom, de úgy szólván vasárnap sincs. Hát még Edinburg és a hirhedt Leyden között mekkora a különbség! A hívő Württemberg, hol a „prot. egylet“ még egy árva tagot sem birt ujonczozni, a fővárost sem véve ki, népes isteni tiszteletekkel bir: a szomszéd, ugyanazon fajú radikál Badenben az ellenkezőt tapasztaljuk. Berlin a világ egyik legromlottabb, mert leghitlenebb városa és a hívő Kögel, Büchsel, Tauscher, Brückner templomai telvék, míg a „két meggyőződésű“ Sydowra rábizonyították, hogy templomában sátoros ünnepeken is több gyertya ég, mint hallgatója van. Halléban ezelőtt 13 évvel egyetlenegy rationalista pap volt, Franke szuperintendens. S mégis mikor ő predikált, a népes Mária parochia temploma kongott az ürességtől, míg Sailer és Hoffmann Henrik templomában tolongás volt s Tholuck Zahn és Bracker predikációi alatt a roppant nagyságu szentegyházakban ember ember hátán csoportosult a szószék körül, hogy az erőshittü, de gyengehangu szónokokat hallhassa. Lipsében Ahlfeldnél a Miklóstemplomban népes istentiszteletek vannak, míg a névleg református templomban itt-ott ül egy pár hallgató. Hát Harms Tódor, Löhe, Weber (de nem a bélai!), Thomasius, Palmer, Harless, Hörger hallgatóságával, mely Schweizer, Lang, Schenkel gyülekezete versenyezhet? Vagy a jénai „Illyés,“ a hívő Schwarcz templomát nem a modern Pfeiderer és Graue predikálta-e üresre? Nézzünk körül itt hon.

Legtöbb hívő lelkészök van a szlávoknak. Ha moderneink látnák a nyitrai, trencsin, thuróczi, árvai lipői papok templomait, mint nem fogadhatják be a hiveket, kik sárban, hóban a templom körül a nyitott ablakon át hallgatják az Isten igéjét! ha benéznének azon szuperintendenciák egyházaiba, hol a tót papok is nagyrészt modernnek, mint nemcsak köznapon hiába vár pap és tanító a hivekre, de néhol még vasárnap sem tarthat predikációt, mert nincs kinek! Legüresebbek a magyar templomok; miért? Székácsok, Győryk, Torkosok „rari nantes in gurgite vasto.“ A német papok nagyrésze még modern s a német templomok bizony közönségesen igen üresek; de sok hallgatója van egy Felső-Lövő, Kézsmárk stb. hívő predikációinak! E sorok írója is ezelőtt 12 évvel templomát a rationalismus következtében igen üresnek találta s imé most (az aratást kivéve, mikor a munkaképesek távol vannak) az 590 lélekből 250 jelen van, mi 42%, minélfogva a felnöttek közül kevés marad honn. A déleesti istentisztelet szintoly népes s a hétköznapi istentiszteletben télen mindig van 30—70 ember s nyáron szombaton este is annyi. Nem örömet említem e számokat, de kénytelen vagyok vele, hogy kitünjék, igaz-e, hogy az orthodoxok templomai üresek s a modernekéi telvék s kérdem a modern papokat, van-e köztök csak egy is, ki a modern működés következtében ily kedvező számarányokat mutat-hatna fel? S ha ők zsebökre ütnek s mondják: ennyit és ennyit gyűjtöttünk jótékony célra! — én kérdem: van-e oly kis és zsellérekéből álló egyházuk, ahoz földbirtok nélkül, mely 12 év alatt paplakot vesz, templomot, iskolát megújít s tüzmentesen befed s a tisztességes papi és tanítói fizetésen felül 10,000 forintnál többet áldoz egyházi célokra? Mi ezt ugyan a lapokban nem hirdetjük s én most is elhallgattam volna, ha a modernnek hallgatásunkból maguknak tőkét nem csinálnának.

F e l f ö l d y.

Néhány rövid megjegyzés, a „Prot. e. és i. Lap“
29-ik számának „az igehirdetésről“ czimű cikkére.

Haec sit propositi nostri summa: quod
sentimus, loquamur, quod loquimur sentia
mus. Concordet sermo cum vita.
Seneca. Epist. 74.

A fentirt lapban, idézett czim alatt, W é b e r S.
ur apológiát tart az ugyanazon lap 21-dik számában „a
templomok üresedéséről“ irt, s az „Ev. prot. Lap“ 24-ik
számában általam kifogásolt cikke mellett, s egyuttal
igyekszik engem olyan „méltatlan rágalmozó,“ „calumnia-
tor“-féle ember színében tüntetni fel, szememre vetve, hogy
nekem az „ő értelmében“ vett „accomo-
datióról“ nincsen fogalma, stb.

Nem volna ugyan nehéz dolog ez apológiát pennára
szedve, tüzetesen megczáfolni; de megvallom, ne-
kem ilyen babérok nem kellene. A felelésnek nem va-
gyok barátja, s nem is illenek az e Lap hasábjaira. — Én
W. urat megtámadtam, vagy, ha neki úgy tetszik, b e v á-
d o l t a m „a templomok üresedéséről“ irt cikkének,
szerintem — t é v e s állitásiért; ő most védte magát,
én fentartom vádamat; tehát következik az í t é l e t:
az olvasó közönség részrehajlatlan ítélete! Én belenyug-
szom ez ítéletbe. Reméllem, W. ur sem appellálja az ügyet?
Az igaz, hogy nem is lehetne — h o v á.

De mielőtt e fenforgó ügyet részemről teljesen befe-
jezettnék tekinteném, — nem állhatom meg, hogy hacsak
egy pár megjegyzést is ne tegyek W. ur jelen védeke-
zésére.

Én „méltatlanul rágalmozni“ nem
szoktam senkit. W. urral szemben sem tettem ezt. Hanem
igenis állítottam, hogy „a modern atyafiak, l e g a l á b b
n é m e l y e k, két köpenyeget viselnek; egyszer az evan-
gyéliom alapján álló prot. egyház, máskor meg az anyag és
természet imadásában elmerült ész hű szolgálóinak mutatják
magokat“ (Lásd e Lap 24-ik számának 210-dik oldalát!).
— És ez már nem különös eljárás, nem „audax
calumniatio,“ mint W. ur nevezi. T a p a s z t a l a t o n
a l a p u l ó állitás ez, semmi más. Én nem mon-
dom, hogy W. ur is olyan két köpenyes, s hogy minden
modern férfiú absolute az; de igenis mondom, hogy n é -
m e l y e k v a l ó s á g g a l o l y a n o k — Ha nem
volna illetlen, s a mellett jogtalan eljárás, fiatal lelkész lé-
temre is szolgálhatnék már egy-nehány példával az i l y e n -
f a j t a e m b e r e k b ő l. De hát: nomina et exempla
sunt odiosa.

Szerencsésük, hogy még a nép nem tudja, nem ismeri
kétszínűségüket; mert akkor bajosan ülnének többé az
ilyenek csak egy napig is a parochián. — Igenis, ha valaki
a t e m p l o m b a n Krisztusról mint Isten fiáról pre-
dikál, másutt meg, mint egy k ö z ö n s é g e s, vagy

épen g y a r l ó e m b e r r ő l beszél, k é t s z í n ű -
s é g a szó szigorú értelmében, ha W. ur, vagy az egész
modern tábor nem hiszi is.

A méltatlan rágalmozás vádját legyen szabad azért
visszautasítanom.

Azt is megvallom őszintén, hogy — nem azért, mert
orthodoxnak tartom magamat, hanem azért, mert j ó z a n
észszel bírok, — sehogy sem tudom úgy érteni azt a W.
ur által oly igen ajánlott, s az „ő értelmében“ vett „a c c o -
m o d a t i ó t,“ hogy egyszer s z o r o s a n e v a n -
g y é l i o m i, máskor meg határozottan e v a n g y é -
l i o m e l l e n e s álláspontot foglalhasson el az egyházi
szónok. — Bocsánatot kérek ez nem a c c o m o d a -
t i ó, hanem s i m u l a t i ó teljese.

Tudom én, hogy a hallgatók műveltségi fokához, lelki
szükségeihez alkalmazkodnunk kell; elismerem, hogy az
idézett Steinmeyernek á l t a l á b a n igaza van, midőn
a predikációban az é p ű l e t e s s é g e t oly nagyon
hangsúlyozza; azonban én hozzá kívánom tenni, hogy az,
a m i i t t é p i t k e r e s z t y é n i is legyen egy-
szersmind, mert hiszen a zsidó, mahomedan predikációk
is építenek, s mégsem mondhatók k e r e s z t y é n
p r e d i k á c z i ó k n a k. — Azt is tudom, hogy mind
az Ur, mind az ő tanítványai éltek a h e l y e s é r t e -
l e m b e n v e t t a c c o m o d a t i ó v a l; de vi-
szont határozottan állítom, hogy az evangéliom alapján
álló prot. keresztyénség a l a p t é t e l e i t (és itt nem
a W. ur által „holt“-aknak gúnyolt írott dogmákat, hanem
egyenesen az Ur és az ő apostolai-
nak az u j s z ö v e t s é g i k á n o n b a n fog-
l a l t t a n i t á s a i t, t é t e l e i t értem!) nem sza-
bad semmiféle „bölcs accomodatio“ kedvéért feláldozni; s
a ki azt állitaná, hogy Jézus és az ő tanítványai is olyan
fajta accomodatióval éltek, melyszerint itt i g y, ott
a m u g y beszéltek a főbb igazságok felől, — az meg-
hazudtolná az evangéliomot, meg a történelmet, s kétség-
bevonná magának a keresztyénségnek létjogát.

Azt mondja továbbá W. ur, hogy Jézus is „tartózkodott
az oly igazságok hirdetésétől, melyek hívőkre nem ta-
láltak.“ — Ez kérem t e l j e s s é g g e l n e m á l l!
s csodálkozom rajta, hogy W. ur oly könnyedén odairta
ezt a mondatot. — Hiszen Jézus épen olyan igazságokat
hirdetett, melyeket az akkori világ nem akart bevenni,
nem akart e l h i n n i; ezért híresztelték róla az írás-
tudók és farizeusok, hogy ő k á r o m l á s t szól, hogy
ő á m i t ó. Csak kevesen, csak a tanítványok ragaszkod-
tak hozzá s hittek neki e l s ő b e n; ezek is nem e g y -
s z e r r e, hanem i d ő m u l t á v a l.

A m i g a z s á g, — igazság marad, ha nem hiszik
is el mindjárt az emberek, s győzni fog, tért foglal előbb-
utóbb a lelkekben. — A keresztyénség előállása, terjedése
épen ebből magyarázható ki a legvilágosabban. — Jézus

és tanítványai nem gondoltak vele, hogy az általok hirdett igazságok t e t s z e n e k - e *) vagy e l h i s z i k - e a z o k a t a z e m b e r e k m i n d j á r t , e l s ő s z ó r a ? hanem hrdezték azokat tovább rendületlenül, nem gondolva a világ gúnyjával, üldözésével, s a Mester még a véres halálán is ez igazságokhoz hiven hajtá le szent fejét!

Volna még sok más megjegyzésem is W. ur cikkére, különösen az idézett szentírásbeli helyeknek általa használt commentálását, s a Lisco, Schwarz és Spiegeltől vett idézetek felhasználását illetőleg; de felszólalásom czimének s fentebb tett nyilatkozatomnak megfelelőleg, elégnék tartottam röviden csak ennyit jegyezni meg.

1875. jul. 25.

Homolya István m. k.
cseppelyi hely. hitv. ev. lelkész.

S Z E M L E.

a) Belföld.

Egyházkerületi gyűlés Kassán.

A t i s z a m e l l é k i á g . h i t v . e v . e g y h á z k . g y ű l é s e , Kassán f. év aug. hava 17 és 18-ik napjain tartatott meg. A gyűlést megelőző napokban a tanári vizsgák tartattak főtiszt. Czékus szuperintendens ur személyes elnöklete alatt. Aug 16-kán a déli vonattal érkezett meg a Szepességről Z s e d é n y i E d e udvari tanácsos és egyházkerületi felügyelő, kit is a pályaudvarban diszes küldöttség fogadott, melynek nevében psenyeczky Nagy László törvényszéki ülnök fejezé ki l e l k e s é s é k e s e n szóló szavakban az érkező vendég iránt a tisztelet és ragaszkodó szeretet s a viszontlátás feletti öröm érzelmeit. — Ez örömmérmek közzé különben ez uttal fájós előérzet is vegyült, előérzete annak, hogy kerületünk e páratlan kincsét, oszlopfőriát nem sokára elfogja veszteni. A nagytöbbség, melyet Zsedényi az egyetemes főfelügyelői méltóságra megejtett kijelölő szavazatok alkalmával nyert, nem hagyának kételkedni a felett, hogy a másodszeri, ugynevezett választó szavazatok alkalmával is az ő neve fog imposans többséggel kikerülni az urnából. Mi tudjuk, hogy érdemesebbre a választás, ez időszerint nem is eshetnék, mi magunk, meghajolva az érdekem eme bokra előtt reá szavazunk, meghozzuk ez áldozatot az egyetemes egyháznak, de midőn, távol minden szükkeblüségétől, ezt tesszük, nagyon is eleven tudatával birunk annak, hogy nehéz áldozatot hozunk. — Sed ab initio est ordiendum.

Aug. 16. d. u. 5 órakor, Z e l e n k a P á l miskolczi lelkész és egyházkerületi jegyző lelkes szónoklata mellett gyámintézeti isteni tisztelet tartatott, a szokásos offertoriummal összekötve, melynek eredménye 212 frt 12 kr. volt s ehez maga Zsedényi mint mindig, ugy ezuttal is 100 frttal járult. Az eként

*) Ma, ugy látszik, a t e t s z é s a földolog, a miért m i n - d e n t áldozni akarnak némely accomodans egyházi szónokok. Hova vezethet ez? ki biztosít arról, hogy h o l n a p nem nevetnek-e ki azért, amiért m a tapsokat kaptunk? H. J.

begyült pénznek fele a kassai egyház szegény falusi leány-gyűlekezeteinek felsegélésére fordítottatott Isteni tisztelet után előtanácskozmány tartatott, melyen a legfontosabb tárgyak tájékozásul előre megbeszéltek.

Julius 17-kén reggeli 8 órakor a templomba gyűlt a közönség, Isten áldását kérendő le a tanácskozásokra az ájtatóság végeztével pedig a megyeház nagy teremébe történt a bevonulás, s ott tartatott meg a gyűlés, miután a temp'om hiányos acusticája mellett atól lehetett tartani, hogy a szónokok nem mindig értenék meg egymást.

A gyűlést szokás szerint Zsedényi Ede felügyelő nyitotta meg, vissza tekintvén beszédében a 14 év előtt hasonlólag Kassán tartott közgyűlésre, a melyen óva intette volt a kerületet, nehogy az akkori kormány részletes javítások ürügye alatt a protestáns egyház érdekei és történelmi alapjai közötti lánczolatot megszakassza, abbéli reményét nyilvánítá, hogy a jelen miniszterium nem fog azon az uton haladni mint a multi, mely meg nem elégedvén a protestáns iskolák feletti törvényes felügyelettel, a protestáns egyházat középtanodáinak roppant költséges átalakítására akarta szorítani, melyeket e felekezet meg nem győzvén. ez halálos dőfés lett volna régi jó hírnevű tanítézetekinkre. S ebből, ugy mond, roppant kára lett volna magának az országos közoktatási ügynek is, az állami tanodák elfojtva a felekezeteket, versenytárs nélkül állottak volna ott, hol pedig verseny nincs, ott a tökélyesbülésnek vagy egészen meg vannak kötve kerekéi, vagy ha látszólag szabadon is, de többnyire visszafelé haladnak. Szóló szerint fel kellene inkább még nyitni élénkebb versenyre a sorompókat, nem pedig megsemmisíteni a pályatársat, szerinte a közoktatás ügye nem keskeny hid, melyen ha 2 szembejövő találkozik, az egyiknek által kell a másikat a karfán dobni s a mélységbe taszítani, hogy maga folytathassa útját, hanem széles országút kell hogy legyen, melyen kényelmesen haladhatunk többen is egymás mellett; — nem oly versenypálya, melyen csak azt illeti meg a babér, ki először ért be a célhoz, de megilleti mindazokat, kik ha lassabban is haladva s később is érnek be, hacsak beérnek; oly emelendő épület, melyhez mentől többen hordjuk a követ annál jobb, habár az egyik lassabban halad s kevesebbet hoz is mint a másik, édes hazánk, ama nagy építész, ez egyes kövekből, majd felépíti a közművelődés közös szentegyházát; — szóló meg van győződve, a jelen miniszterium a protestánsokat nem fogja megakadályozni abban, miszerint saját lelkiismeretük szabadsága szerint élhessenek, és fiaikat nevelhessék és annak nyomán nem fogja engedni, hogy az eddig annyi áldozatok mellett fentartott felekezeti iskolák agyontiportassanak azon haza által, melynek fentartására és emelésére kitelhetőleg mindent elkövettek. Nagy lelkesedéssel fogadott beszédét azzal végezte, hogy az egyházkerületi tanítóképezde jövő tanévi szükségleteire mikint mindig ugy ez uttal is 1000 frtot, a 8 esperesség legérdemesb egy-egy tanítójának szintén szokás szerint 50 frtjával 400 frtot adományozott. *)

A felügyelő után C z é k u s s z u p e r i n t e n d e n s szólalt fel, szintén a 14 évvel ezelőtt itt tartott gyűlésre való hivatkozással kezdvén beszédét s megjegyezvén, hogy akkor a pártens utósebeinek beheggesztésével foglalkozánk s egyesültünk, hogy az anyaszentegyház egén tornyosuló viharfellegeket elhárítsuk. Most, ugymoad, kívülről nem fenyeget minket veszély,

*) Légyen üdvözölve általunk is az evang. egyház kimagasló oszlopa, s a protestáns jogok és szabadság herosa! Szerk.

de ma is láthatók az egyház testén oly sebek, melyeket gyógyítanunk kell, ha a vallás-erkölcsi élet felvirágzását előmozdítani óhajtjuk. — Minden jóra való hazai lap, hangsúlyozza, ugymond, a corruptiót s küzd az elharapódzó erkölcsi romlottság ellen. Hiányzik, így folytatja tovább, a társadalom rétegeiben a közszellem, lazul a családban a gyermeki kegyelet, gyérebb a hála. Az egyház testén is rág, ugymond egy belső mótely a vallásos közönys gyérülnek a tiszta erkölcs és szeplőtlen becsületesség, a hegyeket megmozdító hit és tántoríthatlan egyház-szeretet példányai.

A baj okát szóló a mostoha időviszonyokban, korunk materialistikus irányában, a népnek a választások alkalmával történő félrevezetésében, a szegényebbek által mindig példányképpül választott gazdagok s előkelőknek hitetlen és vallástalan életében s a házi isteni tiszteletnek és a sz. irás olvasásának hanyatlásában, de mindezeknél inkább azon üdvtelen theologiai irányban hiszi feltalálni, mely a modern nihilismusban találja örömét, az emberi észet és tudományt tulbecsülve és bálványozva a vallásban a hitet nélkülözhetőnek tartja. Isten kijelentett igéjét a vallás nem fő, hanem a lárendelt kutforrásának vallja s kizárólag emberi műnek hirdeti, figyelmezteti ennél fogva lelkésztársait azon veszélyre, mely onnan ered, ha Isten igéjének talapzatáról letérünk s hitűnk fejdelmét Isten fiának, az emberiség üdvözítőjének és megváltójának nem valljuk, már egyházak is emeltek, ugymond, egyes lelkészek ellen panaszt, hogy nem az örök élet kenyere és italával táplálják a lelkeket, hanem az isteni bölcseséget megvetve emberi gyarló és znek predikálják álokoskodását és ferde szüleményeit, melyek kételyt szülve, megingatják a kebelben a hitet s megfosztják azt az örökélet vigasza és reményétől. A lelkiismeret szabadsága drága kincse, ugymond, protest. egyházunknak, de ez nem jogositja fel a lelkészt arra, hogy kénye kedve szerint változtassa vagy éppen megdöntse egyházunk vallásos alaptételeit: ez a zsinatnak kizárólagos feladata, a lelkész és tanítónak pedig esküszertinti kötelessége az, hogy az egyház szegletkövét, mely a Jézus Krisztus, ne bántsa, ne ingassa, feszegetse, nehogy maga az épület omoljék össze s mert valamint a külföldnek hazánk talajába mohón átültetett politikai intézményei eddig áldást alig árasztottak hazánkra, ugy a külföldről importált modern nihilismus is romlást hoz magyarhoni egyházunkra. Hirdesse lelkész és tanító a Jézus evangyéliomát tisztán, hamisítatlanul és elferdítés nélkül s hit és ész fáklyája világánál vezesse a hívőket az örök életre. Ajánlja tehát szóló lelkésztársainak, hogy ne szégyeljék a Jézus evangyéliomát, hanem igazán hasogassák az Isten igéjét, harcolják hiven a hit harczát s igyekezzenek minden módon lelkeket nyerni az örökéletre; ajánlja, hogy olvassák a debreczeni evangyéliomi prot. lapot is s kövessék Pál apostol intését: „Omnia tentate et meliora tenete.“ Ajánlja a tanároknak és tanítóknak, hogy az ifjúságot ne csak ismeretekben, de vallásos érzelmekben is gazdagítsák s őket prot. egyházunk és Istenországa hibuzgó bajnokaivá neveljék, felkéri az egyházmegyék és egyházak minden előjáróit és tagjait, hogy az egyház felvirágoztatása a vallásosság és egyház szeretet élesztésére mindent elkövessenek, mivel csak így lehetnek az egyes családok áldottak, csak így a haza és nemzet is boldog.*)

(Folyt köv.)

*) Forró üdvözetet a hátor főpásztornak! magasztos nyilatkozatáért. A rendítő viharok közt magaslik ki a rendíthetetlen hit, mely-

Nyilatkozat Fehérmegyéből.

Az evangyéliom lelkem gyönyöre, ezt elvetni annyi, mint a lelket megölni, a gondolatot irány nélkül bocsátani, s az embert az állattal egy színvonalra állítani s a természetnek fokozatos emelkedésében tagadni az isteni bölcseséget, s a lelkészi állást hazug, alávaló külső formalitássá változtatni.

Lelkész vagyok, az evangyéliom hirdetője, a Krisztusnak hívője, az örökéletnek és üdvösségnek részese a Jézus Krisztusban. Ha ezeket nem hiszem s mégis hirdetem, gyáva féreg vagyok, mely hogy kenyerét megkapja porba csúszik.

A theologia tanárát azért fizeti véresverejtékéből a felekezet, hogy az a theológiát tanítsa s ha nem azt tanítaná, hanem talán azzal ellenkezőt, van-e a szótárban oly szó, mely a jellmezést kellően kifejezné. Ez áll a lelkészre nézve is. — A legkisebb társulat nem állhat fenn alapszabály nélkül, felekezeteknél ily alapszabály a confessió, dogma. A hívésnek külnyilatkozata, külső alakban megjelenése.

Vallásos hitelveinket felekezetünk kebelében levők támadták meg, ép ezért ideje volt, hogy a protestáns szellem megszólaljon, s Debreczent ne csak szóból, de irodalmi működésből ismerjük, minél részletesebben.

Törjünk előre, vallásos hit, evangyéliomszerű meggyőződés legyen vezérünk.

Nem személyek ellen, hanem a roszt levegőt terjesztő szél ellen kell küzdeni. Ez a tárgyilagosság és elvhűség legyen a bibliái álláspontot foglalt sereg ismertető jele, a küzdéshez erőt a bibliából ezen Istentől ihletett szent könyvből, az igaz égi tudomány egyetlen élő forrásából merítsünk.

Ne törekekedjünk arra, hogy a világosság bennünk sötétséggé váljon, sőt inkább igyekezzünk azon, hogy mindinkább megértsük a vallás czeját, mely nem egyedül a földön van s a sir ennek határt nem vet, hanem ezen át huzódik, már pedig philosophia, s minden emberi tudomány határkompjja a sirhant, ott megáll lerakja fegyverét s beismeri, hogy az ő hazája a föld s azontul ereje nem hat. A vallástudománya azonban ott nem talál akadályt, zavartalanul halad s a sir egy újabb fejlemény bölcsője, mely a kiskoru embert a földi fogalom szerint halandót, nagykorusi s az öröklétbe bevezeti.

Az emberi elme előtt eddig megfoghatlan, mint nyerelet az ember a földre nézve, előtte a földi létel egy kérdő pont, melyre a világi tudomány felkiáltójelt elfelejt adni. A földi életet ugy tekinthetjük s kell is tekintenünk, mint okozatot, melyet bizonyos ok hoz létre, ezen okozatot a véges ész által teremtett tudomány szerint a sirig tart, a Krisztus tudománya szerint sirontul öröklétbe olvad. A vallás tudománya a józan észszel, az egészséges szív óhajával inkább megegyez, mint a philosophia levezetett tétele, melynek alapköve az okozatban van. Minden fejlődésnek vannak válság pontjai. az emberi életnek is kell ilyenekkel birni. Hol kezdődik az emberi élet? A vallás mondja „az ur adta.“ — Mint fejlődik az élet? a vallás szerint születés és halál által, ez utóbbi hasonlóan születés, midőn átlényegülve „a dicsőült lélek, dicsőült testet nyer.“

Mennyivel kielégítőbb ez, mint a tudomány állítása, mely

nek hatalma ma is az Ariusokkal szemben Athanasiosokat állít elő a hívő szivek vigasztalására.

S z e r k.

az okot nem keresve, az életet az embryóban kezdeti és a halálban megsemmisíti.

Az örökélet rendithetlen hite éltetheti az embert e földön úgy, hogy a tökéletesedés, fejlődés követelményének megfelelhessen.

Szánalomra méltók azok, kik Istent felismerni akarják teljesen, emberi véges észszel. Az eget ostromolják, kik az evangéliom ellen törnek, de mint az ember nem képes elfoglalni azt Istentől, úgy az evangéliomot nem képesek megrendíteni. Engem az evangéliomból meritett hit éltet. Ily éltető forrást nyit az evangéliom, melyet hirdetni meg nem szünöm, míg szívem dobog.

Veritas.

A belső somogyi ev. ref. egyházmegye Csurgón f. évi aug. hó 26, 27. napjain tartott közgyűlésének főbb mozzanatai.*)

Megértük az első parlamentarisanak mondható közgyűlést, mely a múlt évben készített s e közgyűlésen alkalmazott „közgyűlési házszabályok” szerint s épen azért kellő rendben s kellő eredménnyel folyt le. Én legalább főként e házszabályoknak tulajdonitom az elnökség tapintatos vezetése mellett azt, hogy aránylag oly sok és fontos tárgy, köztük pár elvi jelentőséggel bíró ügy, 1 1/2 nap leforgása alatt tárgyalhatott, szó sincs róla, hogy teljesen correctnek pláne tökéletesnek mondjuk azokat. De a legelső tűzpróbát e közgyűlésen becsülettel kiállották. Előre is üdvözljük az „Egyház-ügyei ügyrendtartás”-t, mely a múlt közgyűlés határozatából, hiszszük, a legközelebbi gyűlések egyikén, már mint kész mű fog tárgyalhatatni, szellemi gyárából ugyanazon férfiaknak, kiknek a fenti házszabályokat köszönhetjük.

Az egész gyűlés folyamán n. t. Mezey Pál esperes s n. Cséján Antal segédgondnok urak elnökösködtek.

1) Az esperesi jelentésből kiemelem, hogy úgy az egyházmegyei, gyámoldai, mint a gymnasiumi pénztár a legjobb rendben lenni tapasztaltattak, illetőleg jelentettek a számvevőség által, köztük a gymnasiumban, melynek éve végződött, a mérleg 4—500 frt pénztármaradékot mutat. A gyámoldainál, melynél alig van a magyar protestáns világban rendezettebb, keresztényebb alapokon álló, annyit említhetek fel, hogy habár alig 7—8 éves még csak, 16,000 frt alaptőkével bír.

2) Kiemelendőnek tartom azt, hogy az elnökség felterjeszté a vallás és közoktatásügyi miniszteriumhoz az egyházmegye feliratát, melyben az állami tanítóképezdének Csurgón lett elhelyezésekor egyházmegyénk részéről felajánlott Belevári Ferencz-féle 10,000 frtos alapítvány gymnasiumunk javára leendő át- s illetőleg visszaadása kérelmeztetik. Ezzel kapcsolatban egyuttal tárgyalás alá kerülvén a miniszterium ez érdembeli leírata, melyben e 10,000 forint visszaadása azon feltételhez köttetik, hogy a szerződésben kikötött belsőség, s 6 katasztrális hold külsőség az állam örökbirtokába menjen át — kimondott, hogy a n. m. miniszterium tekintélyes küldöttség által kerestessék s kérettessék meg, az általa megszabott feltétel aként leendő módosítása végett, hogy a szerződésben kijelölt belsőség

helyett egy azzal egyenértékű s becsü, s mindkét félre nézve előnyösebb belsőség örökös, a 6 katasztrális hold pedig eddigi feltételek melletti birtokába menjen az államnak.

A ki tudja, mily káros visszahatással van az állami képezdére, annak 4 külön telken levő 5—6 épületbeni elhelyezése, s viszont gymnasiumunkra, annak, (mivel most állampraeparandia s gymnasium egy fedél alatt vannak) a lehető legszűkebb térbe összeszoríttatása, mely szűk térben a gymnasium alig-alig képes immár megküzdeni a minden lépten nyomon előtűnő akadályokkal, — az bizonyára, mindkét intézet érdekében, méltán örvendene azon, ha ekként az ügy örvendetes megoldást nyerhetne el valahára. A 10,000 frtos alapítvány visszaszállna gymnasiumunkra, az államintézet örökbirtokot nyerne, diszes épületbe koncentrálná helyiségeit, véglegesen egy helyhez köttetnék, s a gymnasium tágas tantermeket nyerne, nemcsak a lélek, de a test organismusának is megadhatná a magáét.

3) Hosszantartó, prot. egyházszerkezési alapelveket fejtegető vitára adott alkalmat azon kérvény, mely a házszabályoknak a ház alakulásáról rendelkező azon pontját, hogy a közgyűlésben szavazati joggal csak azon tanítók ruháztatnak fel, kik a 9 iskolai körben (sparta) a „tanügyi bizottság”-nak tagjai, akként kívánná módosíttatni, hogy minden tanító szavazati joggal bíró tag legyen ezentul. A vitának csaknem az lett, s meglehet az lesz vége, hogy — bocsánat az analogiáért — „nec quem tenebat, nec quem petebat” stb. — mivel a házszabályoknak említett, s a tanítókra nézve igen méltányos pontja egyházkerületi statutumokba ütközőnek, s emiatt megerősítés végett, az egyházkerületi közgyűlésre felterjesztendőnek határozatott.

4) A csurgói ref. 6 oszt. gymnasiumban 6 napon át tartott nyilvános szigorlatok — s 1 napon tartott közvizsgálatokon jelen volt iskolai igazgató-bizottság jelentése a nevezett gymnasiumban az eredményt teljesen kielégítőnek, némely tantárgyakban kitűnőnek nyilvánította.

E tárggyal kapcsolatban az intézet 6000 kötetet megaladó könyvtára örökös díjazását az eddigi mellék jövedelem mellett 50 frttal emelte fel a közgyűlés.

A tanintézet aug. 3-kán elhunyt buzgó ifju tanárának néhai Varga Lászlónak emlékezete jegyzőkönyvileg megörökíttetni s temetése összes költségei a gymnasium pénztárából fedeztetni határozattak.

5) Hosszas, paedagogiai elveket feszegető vita merült fel egy szülő panasza folytán, melyben a gymnasium III-ad osztályában tanuló fiának 2 tantárgyból, szerinte méltánytalanul, túlszigoru osztályozás folytán nyert elégtelen osztályzatát e légre kiigazíttatni kérelmezte.

A panaszttevő szülő fia, a 2 tantárgyból, kivételesen, díjnélküli javító-vizsgálatra utasíttatott.

6) Noha gymnasiumunk összes szellemi és anyagi ügyeinek vezetése már ezelőtt 3 s 1/2 évvel egy 5 tagú igaz. bizottságra ruháztattak át, az e vezetést egy negyed századon odaadól, buzgón vezetett t. Sarkadi Károly urról; a végleges felmentés csak e közgyűlésen adathatott meg, amidőn egyuttal nevezett lelkész atyánkfának a köszönet s elismerés jegyzőkönyvileg kifejeztetett.

Több ügyek le nem tárgyalhatván, de másrésről a szept. hó 18-kán lejáró pályázat eredményének tárgyalása, ille-

*) A prot. e. és isk. Lap nt. szerkesztősége tisztelettel kéri a tudósításnak becses lapjában közlésére. r. l.

tőleg tanárválasztás megejtése végett is, szept. hó 21—22 napjaira folytatólagos közgyűlés rendeltetett el Kadarkútra.)*

r. l.

Tervezet a lelkészek, népiskolatanítók díjazása, nyugdíjazásuk és az egyházi épületek biztosításáról.

(Folytatás.)

J e g y z e t e k :

1) Első osztályu egyház az, melyben a lélekszám 999-nél több. Az ily egyházban 1000 lélektől 6000-ig, illetőleg 6999-ig egy lelkész évi fizetése tisztességes lakáson, palástdíjjon föld és fa fizetésen kívül egyezerhatszáz = 1600 frt. o. ért. Nagyobb egyházban 12.000 lélekre két, 18.000-re 3, 24.000-re 4, 30.000-re 5, 36.000-re 6 papi hivatali illeték számítottatik. A 6000 lélekszámon felül 1000 lélekszám már jogot ad az egyháznak egy 2 ik lelkészi illeték követelésére. — A tanítói illeték az ily egyházban minden ezer lélek után 800 frt. s az 1000-en felüli 500 lélek után 500 forint. 500 nál kevesebb lélekszám nagy népességű egyházakban nem vétetik tekintetbe.

2) Másod osztályu egyház az, melyben a lélekszám 499-nél több, s 1000-nél kevesebb. Az ily egyházakban a papi hivatal évi fizetése tisztességes lakáson, palástdíjjon, föld és tűzifa fizetésen kívül egyezer, = 1000 frt. o. ért; a népiskolai tanítói hivatal évi fizetése 500 frt.

3) Harmadosztályu egyház az, melyben a lélekszám 249-nél több, 500-nál kevesebb. Az ily egyházakban a lelkészi hivatal évi fizetése, tisztességes lakáson, palástdíjjon, föld és tűzifa fizetésen kívül 600 forint. A tanítói hivatal évi fizetése pedig 300 forint, emellett természetesen úgy az 1-ső és másod, mint ezen 3-dik osztályu egyházakban a tanítót tisztességes lakás tandíjjal föld és tűzifa illetékekkel köteles ellátni az egyház.

4) IV-ed osztályu egyház az, melyben a lélekszám 90-nél több, 250-nél kevesebb. Az ily egyházban egy lelkésztanítói hivatal évi fizetése 600 forint. E hivatal birtokosa a papi teendőknél kívül a tanítói hivatal teendőit, u. m. tanítást, énektanítást, templomi éneklést is végezni köteles. 90 lélekszámnál kevesebb népességű egyház, község, tanya, vagy szállás csak mint leányegyház tartozik a legközelebbi anyaegyházhoz. De a leányegyház, vagy leányegyházak lélekszáma, — ha egy-egy ily egyház lélekszáma nem megy 90-re, — nem lehet alapja annak, hogy az anyaegyház lelkészi, tanítói hivatala előbbi osztályu évi fizetés iránt tegyen követelést. Ellenben 90-től 250-ig népesedett református község önálló paptanítói; valamint 500-nál népesebb leányegyház egy papi és egy tanítói illeték iránt támaszthat követelést.**)

*) Köszönettel vettük a tudósítást, az illyféleknek egy ives, s így kevés térrel rendelkező lapunkhoz szabva tömör-rövidnek kell lenni. A „közgyűlési házszabályokat“ kaptuk, ha juthat rá a tér s alkalom, adni fogjuk,

S z e r k.

**) Mivel ezen tervezet nem a jelenre, hanem a jövőre szól, nézetem szerint nagyon csekély évi fizetés van itt felvéve, mert ha talán jelenben ez elég volna is, de pár évtized múlva, midőn e tervezet működését megkezdené, már bizonyosan kevés lenne az. Véleményem szerint nagyon kívánatos volna, ha a fizetés oda módosítottatik, hogy az 1-ső osztályu egyházban hivataloskodó lelkész évi fizetése 1600, a másodikban 1200, a harmadikban 1000, s a negyedikben 800 frt

5) Az 1-ső osztályu egyház papjának — elnyomorodás, vagy ésszavar miatt szolgálatra teljesen képtelenné lével esetén — nyugdíja évenként 500 forint. A lelkész halála esetében özvegye 250 frt évi nyugdíjban; mind a kettőnek halála esetére a gyermekek 16 éves koruk betöltéséig személyenként 50 frt nyugdíjban részesítendőek. — Ezen osztályu tanítók pedig 300 frt. nyugdíjban, özvegyök 150 frtban, a szülők meghalása esetén egy-egy gyermek 16 éves kora betöltéséig évi 30 frt nyugdíjban részesül.

6) A II-od osztályu egyház papjának szolgálatképtelenné létele esetén nyugdíja 400 forint; özvegyének 200 frt. az árva mind a két szüle elhalása esetére 16 éves kora betöltéséig személyenként 40 frt nyugdíjban részesül évenként. A tanító húz nyugdíjjal 200 frtot, özvegye 100 frtot, árvái — a szülők elhalása esetén 16 éves koruk betöltéséig évenként külön 20 frtot.

7) A III-ad és IV-ed osztályu egyház papjának nyugdíja 300 forint, özvegyéé 150 frt; szülők nem létében, árváik évi nyugdíjok 16 éves koruk betöltéséig személyenként 30 forint. — A III-ad osztályu szolgálatképtelen tanító nyugdíja 100 frt, özvegyéé 50 forint, egy-egy árváé 16 éves kor betöltéséig 10 forint.)*

8) A nyugdíj mennyiségét mindenkor azon egyház lélekszáma határozza meg, melyben a lelkész, s tanító utolszor rendes lelkész vagy tanító volt.

9) A pénzügyi kérdéseknél az egyházak, lelkészek, tanítók védője, szószólója a magas kormánynál az egyházkerületi közgyűlés, s illetőleg annak két elnöke. — Népeség szaporodása esetén, az egyházkerületi közgyűlésnek s illetőleg az egyházkerület elnökeinek újabb papi s tanítói fizetés utalványozá-

lenne: továbbá az 1-ső osztályu egyházban működő tanítóé 1000, a másodikban 800 és a harmadikban 600 frtban állapítottatik meg, s a befizetett tőke kamataival mindaddig emeltetnék, míg az évi kamat nem fedezné a kifizetőt cölöket.

A tőke minél inkább növelése céljából nem hagyhatok figyelem nélkül még egyet, nevezetesen azt, hogy az évenként kiosztatni szokott 16 ezer forint államszegélyből, ezután csak 6 ezer forint osztásék ki, 10 ezer frt pedig fordítottassék életbiztosításra, például az „Első magyar általános biztosító társulatnál“ mint legbiztosabb hazai intézetnél, egy 40 éves egyénért ezer frt után 31 frt 90 kr. évi díj lenne fizetendő, ebből kifolyólag a 10 ezer frt államszegélyvel lehetne biztosítani 32 egyént 10 — 10 ezer, összesen 320 ezer frtig.

A tőke növelésének ez is egyik főtenyezője lenne, hozzá téve még azt, hogy a 320 ezer frt biztosított összeg után, a biztosító intézet vissza is fizetne az első évben $1\frac{1}{2}\%$, vagy is minden ezer frttől 15 frtot, mely is 4800 frt lenne, tehát majdnem felét a 10 ezer frtnak. Ezen az uton elérhető lenne az, hogy a 25 év leteltével a fent jelzett évi fizetéseket minden egyházi hivatalnoknak folyóvá lehetne tenni.

(Egy felkért szakértő.)

*) Az 5-dik 6-dik és 7-dik pontokban jelzett nyugdíj felette csekély, annyira, hogy az még alamizsnának is parány. Ezen ugyan lehetne segíteni oly módon, hogy az első osztályban levő lelkész 20,- a másodikban levő 15,- a harmadikban levő 10,- és a negyedikben levő 5 forintot, továbbá az első osztályban levő tanító 12,- a másodikban levő 8, és a harmadik osztályban levő 4 forint fizetéssel járulna évenként a nyugdíj alap növeléséhez, ezáltal ellenne érve az, hogy az özvegyek és árvák nem alamizsnát, hanem valódi nyug- és gyámsegélyt kapnának, mely segélylyel addigi sorsukhoz aránylag biztosítva lennének a nyommasztó gondok és nagy szükségektől.

(Egy felkért szakértő.)

sát kérő feliratra azon letéteményezett összegben kívül, mely ez év végén, a múlt év végén kimutatott lélekszámnál jóval nagyobb lélekszám utáni befizetésből előálland, győző indokul és kérelmi alapul fog szolgálni, hogy ha egyik egyházban nő a lélekszám: másik egyházban ugyanakkor kevesedhetik, s a belső emberek évi fizetése alább száll.

10) Egyházi épületek biztosítására 101,089 frt 4 kr. vételt előszámításba, mely összeg teljesen fedezi ezen szükséglet, miután még eddig nem volt példa reá, hogy a tiszántúli egyházkerület tűzkárosodott egyházainak az összes biztosító intézetek, valamely évben ennyit fizettek volna. Sőt tekintve azt, hogy a magas kormány e kezeléssel külön hivatalt köteles berendezni: e hivatal díjazására bátran fordítható 10,000 forint a fentebbi összegből évenként, a megmaradandó 91,089 frt 4 kr pedig tűzkárbiztosítási alapot képezvén, amennyiben ezen egész összeg nem fizettetik ki minden évben tűzkárookra, tőkésítendő, és belőle építkezések alkalmával szegényebb egyházak segélyezendőek. Mire nézve a főfizető hivatal minden év végén köteles — hivatalos lapban — az egyházi tőkéről nyilvánosan számot adni. *)

(Vége köv.)

M u h i D á n i e l, ref. lelkész.

*) A tűzbiztosítási ág is a takarékpénztárhoz lenne csatolandó. Egy hivatalnok elegendő lenne az e téren munka végzésére. Emellett is lenne szép haszon évenként, mert egyrészt minden egyházi épület biztosítva lenne, anélkül, hogy az egyházaknak fizetni kellene érte évenként, mert a díjfizetést mindig a takarékpénztár teljesítené, másrészt pedig azon díjösszegekből, mely az összes egyházi épületekért lenne fizetendő, akármelyik biztosító intézet is örömmel visszaadna 20%-ot és minden 6-dik évben ingyen biztosítaná azt, így minden 6-dik évben megmaradna egy-egy évi díj egészen. Már most például, ha egy-egy évi összes díj lenne 100 ezer frt, ebből visszakapnánk 20 ezer frtot, ha pedig 50 ezer frt lenne, mely lessz is bizonyosan, akkor visszakapnánk 10 ezer frtot. Így világosan látható, hogy maga a tűzbiztosítási évi haszon, a takarékpénztár és biztosítási ág hivatalnokainak évi fizetését nagyrésztben fedezné, nagyon természetes, hogy köteles lenne minden egyházban a lelkész vagy tanító, minden díj vagy jutalék nélkül a biztosítóintézet részére az egyházi épületekről szóló bevallási ívet betölteni, s azt a központba, Debreczenbe a takarékpénztárhoz beküldeni

Mint szokták mondani: minden ember a saját pénze s vagyonának legjobb kurátora maga, minek adnánk tehát annak kezelését, s az ezzel járó hasznot másnak, még akkor is, ha az a protestantizmus elvével annyira nem ellenkeznék is.

Véleményem szerint nagyon czélszerű lenne, ha úgy a Bethlen egyesület tervei, mint Kiss Albert, Soltész János és Muhi Dániel urak, az e tárgyban már kinevezett egyházkerületi választmányi tagokkal együtt, mielőbb egy bizonyos meghatározott napra Debreczenbe egybehivatnának, hogy együttesen dolgozzanak ki egy olyan tervet, mely kivihető és egészen protestáns szellemű legyen.

Igy czélt érhetünk mielőbb. Ha valóban akarunk, pár évtized alatt önszegélylyel és áldozattal sok százados terhünktől megszabadulhatunk s fényes jövőt teremthetünk !!!

(Egy felkért szakértő.)

b) K ü l f ö l d.

N é m e t o r s z á g.

(Esketési díj-kérdés; hangulat a kormány iránt; Reinkens bér-mál; theologiai fakultások, Sybel és Geffcke röpiratai és Lichtenberger helyes nézpontja; Falk miniszter diadal utja; báró Oertzen.)

A lutherán értekezlet szeptember első napjaiban tanácskozik. Az egyházi napi kérdések most a polgári házasság életbe lépte után az esketési díjak és keresztesítés. Többen megakarnák a díjt tartani, mint a lelkész s gyülekezeti tagok közti köteléket azért is, mert a mi ingyen van, azt a nép nem igen becsüli, (az ingyenoktatás ellenkezőt mutat); és azért is, mert a díj mellőzése általi kárt más uton pótolni nehézséggel jár, új adónemkivetéstől pedig tartanak a lelkészek, hogy állásuk még kedvezőtlenebb lesz. Az adó nehéz teher a szegény osztályra (ezért nagyszerű és üdvös a skót rendszer: az önkényes adóztatás, kiki annyit vállal, amennyit megbir), s megkötötté teszi a lelkészt nem beszélhetvén oly tartalék nélkül mint különben. Hannoverben a zsinat el is törölte az esketési díjakat s királyi szentesítést nyert e törvény.

Bár nem helyeslik is az evangéliom elvűek mindannyian a kormány minden lépését Róma ellen, de jobbára a kormány felé hajolnak, közérzet levén, hogy az államnak védeni kell magát a római papuralom támadó jellegű beavatkozásai ellenében. Egy bajor lelkészi értekezlet kifejezte, hogy a protestáns egyháznak rokonszenvvel kell viseltetni az állam iránt a jelen hadi láb alatt.

Reinkens ó kath. püspök Palatinatusban 83, Westfália 3 városában 70 gyermeket bérmált, folytatja ezt Badenben. Kaiserslauternben azt mondá a püspök, hogy 100 ó kath. lelkésznek is tudna 3 hó alatt álomást szerezni. Tyrolból egy ferenczes barát csatlakozott az ó katolikusokhoz s Badenben nyert alkalmazást.

Fő-fő tárgy gyanánt foglalkoznak most Némethonban a theologiai fakultások jövőjével. — A többi fakultásokkal tudományos eredmény tekintetében dicsően állta a versenyt a theologiai, s nagy szerepet is játszott a német értelmiség fejlesztésében. Mindemellett is Sybel történelmi tanár Bonnban, liberalis elvű (Die deutschen Universitäten . . . Berlin, 1874), és Geffcke jogtudós az állam és egyház egymástól elválasztásának vitatója, (Staat und Kirche. Strassburg, 1875) kiadott röpirataikban megtámadják a theologiai fakultásokat. Sybel úgy vélvén, hogy a theologia nem annyira tulajdonképpen tudomány, mint a lelkek kormányzásának mestersége, az egyetemből ki akarná zárni a theológiát s szemináriumokba szorítani le. — Geffcke szinte ezt sürgeti Mi helyeseljük Lichtenberger korábbi hittanár, most lelkész, józanabb nézetét ellenők, miszerint a hittudomány része azon tananyagoknak, melyek valamely ország és nemzet értelmi miveltségét biztosítják, így az államnak gondolni kell erre. Az állam az orvostanban, bölcsészetben is ép oly kevéssé illetékes, mint a theologiában, mégis gondoza azon szakokat intézetileg, s ezt annyival inkább hivatva van tenni kezdeményezőleg, mert kezében vannak a szükséges eszközök biztosítani a felsőbb oktatás ügynek független és méltó létmódot s olyat, mely a nemzeti szellem kívánalmaival egyezik. De meg a theologia módszerének époly tudományos jellege van, mint a többi tudományoknak s így egyetemi jellege elvitázhatatlan. A nemzet értelmi fejlődés fo-

lyamától elszigetelni a hittudományt annyi, mint félreismerni annak természetét s jelentőségét elcsékélyíteni.

Épen most van szükség a theologia tudományos művelésére a romanizmus és anyagelvűség ellen erélyesebb ví-képeséget kelletvén adni annak.

Falk porosz miniszter, a Róma ellenes törvényhozás főügynöke, a rajnai tartományokban körutat tévén, több nevezetes várost és tanintézetet meglátogatott s diadalmi fogadtatásban részesült. Bonnban és Cölnben tiszteletére tömegek jelentek meg s disz-lakomák rendezettek . . . pedig épen a rajnai vidékeken erősebb az ultramontanizmus, s így a legkatholikusabb tájakon is nő a kormány eljárását helyeslő párt.

Schlesvig-Holsteinban belmissió-társaság alakult báró Oertzen erélyes elnöke alatt, az elmékedés hősei kezdenek a gyakorlati tέρre is (ez az angol faj erős oldala) nagyobb gondot fordítani. (B. F.)

c) Különfélek.

Porcsalma Kiss Áron a szatmári ref. egyházmegye esperese előfizetési felhívást bocsátott ki ily című munkára: a Geleji Katona István-féle „Egyházi kánonok” magyar fordításban és a szatmári ref. egyh. megye érvényes statutumait magában foglaló „Egyházi törvénygyűjtemény.” Ez lesz a Katona-féle kánonoknak az eredeti szöveggel egyező első teljes magyar fordítása. Az egész kiadvány okt. 1. jelen meg, — előfizetési ára 80 kr. — csupán a kánonok fordításáé 60 kr. Az előfizetés kiadóhoz Porcsalmára küldendő, megren-

delő aláírás is eltoadatik; a tiszta jövedelem az egyházmegyei papi gyámintézetre fordittatik. — Szives pártolásra ajánltatik e czélszerű vállalat.

Tanítónyugdíj. A debreczeni ref. tanítói testület felette érdekes felterjesztést tett az egyháztanácshoz, az autonomiához hiven kérvén, hogy maga az egyház alakítson tanítói nyug- és gyámintézetet az ő részvétőkkel: az ő és az egyház évi díjaiból 50 év alatt oly tekintélyes összegű növendí ki magát, hogy aztán sem az egyház, sem az egyes tanítók évenként semmi fizetéssel terhelve nem lesznek; míg ha az országos nyugdíjalaphoz csatolódnak a fejenkénti 6. illetőleg 12 frtot mindörökre fizetni kell. Szép lépés! Bizottságnak adatott ki, a vallás ügyér pedig feliratban kértik fel az egyháztanács által, hogy az országos nyugdíjintézetbe való be vagy be nem lépés felőli nyilatkozás határidejét 3 hóval hosszabbítsa meg.

Halálós. Mozgai Sámuel a terestyén-szeccsödi ref. egyház (1845 óta) buzgó lelkipásztora, az őrségi egyházmegye nyugalmazott esperese jul. 13-án, élte 76-ik, lelkési pályájának 49-dik évében elhunyt.

Kőrösi Sándor ujonnan választott jogtanár Párpáról a debreczeni kollégiomba mindnyájunk örömére körünkbe érkezett szept. 1. A többi jogtanár is megérkezett. — Legyen áldás működéseiken!!

Debreczen. Az idevaló hely. hitv. egyháztanács a csapással sújtolt ér-endrédi lelkész urnak 50 frt segélyt szavazott meg.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

P á l y á z a t.

A kisujszállási ref. egyház, 2-dik elemi fiiskola-tanítói állomására pályázatot hirdet következő feltételek mellett:

I. Évi fizetés: a) 185 frt. százyolczvanöt forint; b) 6 hold szántó föld, 1600 □ ölével, adóját az egyház fizeti; c) 2 legeltetési jog; d) 17 köböl kétszeres búza, 15 köböl árpa; e) fél öl tüzi fa.

II. Tanító köteleessége: a második elemi fosztály tanítása, s a sorszerént reá eső vásár- és ünnepnapokon a két harangozás közt a templomi éneklés vezetése.

Megválasztott tanító köteles állomását f. évi szept. 26-kán elfoglalni.

Pályázat csak okleveles tanítóknak nyittatik.

A kellően felszerelt folyamodványok szeptember 18-ig Illyés Bálint iskolabizottsági elnökhöz küldendők.

Kelt Kisujszállás, 1875. szept. 6-kán.

Az iskola bizottság.